

Gospodar in gospodinja

LETO 1940

5. JUNIJA

ŠTEV. 23

Boj sadnim zajedavcem čez poletje

Dva glavna škodljivca, ki oškodujeta naš sadni pridelek vsako leto za sto in stotisoče, sta zavijač (črvivost) in škrlup ali juzikladij (krastavost). O teh dveh silnih nadlogah je bil že samo na tem mestu večkrat govor. Vsa obramba pred zajedavci, ki se priporoča že čez dvajset let, je v prvi vrsti naperjena proti tema dvema sovražnikoma našega sadnega pridelka. Tudi v zadnji številki »Gig« smo opozorili bralce »Domoljuba«, da je vprav zdaj tisti čas, ko se jima uspešno lahko postavimo v bran na preizkušen in razmeroma cenen način.

Je pa še nešteto drugih zajedavcev, zlasti iz živalskega rodu, osobito žuželk, ki zajedajo sadno drevje na prav vseh njegovih delih. Nevarni so posebno zato, ker se silno hitro razmnožujejo in ne ogrožajo samo zdravja, ampak tudi življenje sadnega drevja. Kakor pri zelenjadi, imamo tudi pri sadnem drevju opraviti z objedači, ki objedajo organe drevesa ali vrtajo po njih in pa s sesači, ki izsesavajo iz drevja prebavljeni sok in drevo prav tako včasih pa še bolj oškodujejo kakor objedači.

Oglejmo si najprej nekatere najbolj škodljive objedače.

Čez poletje dorašča v deblih sadnega drevja vrbarjeva ali zavrtičeva gosenica. Kjer zapazimo, da se iz debela melje kakor žaganje droben drabir, ondi je na delu vrbarjeva gosenica. S primerno zakriviljeno žico jo izvlecimo ali kar v deblu zmečkajmo in rano zamazimo s cepilno smolo ali vsaj z znano mažo iz ilovice in kravjeka. Ako pravi čas zamudimo, se gosenica tekom poletja zabubi in metulj vrbar, ki pride iz bube, stavi novo zalego po sadnem drevju. Kjer je v enem drevesu po več vrbarjevih gosenic, je drevo navadno tako zdelano, da mu ni rešitve. V takem primeru storimo najbolje, da tako drevo izkopljemo in sežgemo.

Veliko škodo dela marsikje v mladih nasadih vrtni zavrtič in zalubnik ali likar. Sta to majhna hroščka, ki vrtata prvi po lesu, drugi pa pod lubom in uničujeta zlasti jabolane in hruške. Hudo prizadeto drevje je zgubljeno. Najbolje storimo, da ga čimprej odstranimo iz sadovnjaka in sežgemo. Zdravo drevje obvarujemo, ako ga mažemo po deblu in po debelejših vejah z 10–15% arborinom. Te škodljivce tudi odvrčamo od drevja, z mažo, ki je sestavljena iz kravjeka, živinske krvi in apna.

V drevesnicah in mladih nasadih se pojavi čez poletje na jablanah obrezač ali omladar, ki odgrizuje vršičke in kvari na ta način mlada drevesa. V vsakem odstriženem vršičku je zalega. Zato je treba te vršičke skrbno pobirati in sežigati. Tudi hroška dobimo v roke, ako jih zgodaj zjutraj, ko so nekako otrpli, stresemo v podstavljeno posodo in uničimo.

Maja in junija meseca leta po vrtovih v veliki množini listožer. To je majhen črnkast hrošček, ki objeda liste vsakovrstnega sadnega drevja in dela po njih luknjice. Tudi tega zajedavca se ne morem iznebiti drugače, nego tako, da ga ob ranih urah stresamo z drevja in sežigamo. Čez dan je jako gibčen in ga ni lahko dobiti v roke, vsaj ne v večjih množinah.

Hudi zajedavci našega sadnega drevja čez poletje so razne gosenice, zlasti od glogovega belina, zlatnice, gobavca, pedica, jabolnega molja in še razne druge. Kjer najdemo zapredke polne gosenic, je umevno, da bomo dotične vejice odrezali in vrgli na ogenj. Kjer se pojavijo kakršne koli gosenice v večjem obsegu, se jih najlaže in najzanesljiveje rešimo, ako dotične rastline skropimo s pol do 1% nospratom. Gosenice, ki objedajo poskropljeno listje, se zastrupijo in poginejo. To sredstvo je upo-

rabno sploh pa vse obgrizače. Brez učinka je pa pri sesačih.

Skoraj povsod pri nas se čez poletje pojavi na mladih češnjah, posebno pa tudi na hruškah češnjava grizlica. Na listih zapazimo po 1 cm dolge, črnim polžkom podobne, sluzaste živalce, ki glodajo zgornjo plast listov, spodnja se pa posuši. Listi se na ta način posuše in so luknjičavi kakor mreža. Zatiranje tega zelo škodljivega zajedavca ni težko. Ako jih je malo, jih kar zmečkamo. V večji množini jih pa uničimo s tobačnim izvlečkom (2%) s primesjo mazavega mila. Tudi tobačni prah, živo apno, lesni pepel se obnesejo, ako prašimo z eno izmed teh snovi po listih, ki jih zajedajo grizlice.

Hudi škodljivci našega sadja so tudi: češnjava muha (črvivost češenj), hruškova hrčica, ki uničuje še drobne hrušice, ko se komaj dobro začno razvijati, in češpljev zavijač (črvivost češpelj). Toda o teh drugih.

Važno obrambno sredstvo proti raznim poletnim zajedavcem sadnega drevja so pasti, to so umetna skrivališča, ki jih nastavimo po deblih sadnega drevja. V ta skrivališča se skrijejo razne dorasle

gosenice, zlasti gosenica jabolčnega zavijača, da se zabubijo. Pest slame ali lesne volne in kos močnega papirja ter košček žice, pa je past kmalu gotova. Meter do poldrugi meter od tal obložimo enakomerno okoli debla eno izmed omenjenih tvarin, jo obdamo okrog in okrog s papirjem, ki ga samo zgoraj trdo privežemo k deblu. Ličinke, ki iščejo zavetja za preobrazbo (bubanje) zalezejo od spodaj v nastavljeno skrivališče, kjer se zabubijo. Julija meseca pasti pregledamo in uničimo, kar se je vjelo; pa jih nastavimo še enkrat ter jih pregledamo potem avgusta meseca. Izvrstna tvarina za take pasti je valoviti papir, kakršnega uporabljamo pri zapokavanju sadja.

Zavijače in razne druge škodljivce, ki žive v plodovih našega sadnega drevja, bi lahko tudi jako uspešno zatirali, ako bi čez poletje skrbno pobirali vse odpadlo sadje ter ga sproti uničevali — sežigali ali dajali prašičem, katerim je tudi nezrelo sadje pravo zdravilo. Kdor tako sadje meče na kupe, na kompost ali čeprav ga zakoplje plitvo v zemljo, ne ne zatira zajedavcev, ampak celo pospešuje njihovo širjenje.

H.

Kratkočasno branje **za vse, ki imajo opravka z živino in ljudmi**

Podpisani sem po poklicu nekakšen »kmetijski strokovnjak«. Dolžnost mi je, da bi učil ljudi, kako morajo gospodariti na svojih kmetijah, da jim bodo več donšale. Lepa dolžnost zares, ali — bogme — težka;

Ali se me ni zadnjič navihani kmetič prav pošteno privoščil? Predaval sem namreč, da mora strokovno izobražen in napreden gospodar držati snago tudi v hlevih, da je treba zato od živine večkrat dnevno kidati, ji skrbno nastiljati itd. Pa se oglasi bistra glava s prav izvirnim predlogom: »Kaj ne bi bilo najbolj pametno, če bi raje napravili tudi za živino v hlevu nekakšno angleško stranišče na izpiranje z vodo in jo navadili, da bi se ga posluževala, kadar bi ji bilo potrebno! S tem bi bilo za snago v govejem hlevu najboljše preskrbljeno!...«

Sveda — ljudje so se začeli smejati in predavanja je bilo konec.

Zaradi predloga, ki je tako neslovesno zaključil moje predavanje o snagi pri

živini, pa se je vnela debata, ki je s svojo živahnostjo zbudila vse one, ki so prej dremali in so celo tisti, ki so bili že med vratmi, prišli nazaj. Oglasil se je napreden svinjerejec in povedal, da on že dolgo nastilja samo v enem kotu svinjakov, in da se baje svinje nikoli ne spozabijo, da bi onečedile to ležišče. Drug očanec — lovec ob nedeljah in zapovedanih praznikih — je pohvalil svojega psa, ki je tako snažen, da si sam odpre vrata in steče na gnojisko, kadar mu je potrebno...

Vse bolj so se strinjali možakarji v mnenju, da ima naša ljuba domača živinica — tega ali onega plemena — sama mnogo smisla za snažnost in red. Potrebno je le, da jim damo možnost, da ostanejo snažna in da jih v mladosti nekoliko »vzamemo v šolo«.

Med tem modrovanjem pa sem se že tudi jaz zavedel in sem prijel za palico na drugem koncu:

»Ali vidite, možje, da smo potemtakem

res te mi sami krivi, če kravam v naših hlevih visijo tolarji po stegnih. Ni žival nemarna, nemaren je le oni, ki tako živino »glešta«. In lahko si mislite, kako snažno mora biti šele mleko od take krave, ki ji včasih še od vimena gnojnica kaplja...»

»To nič ne stori! Saj vsaka ženska umije kravi vime, preden začne molziti!« — me je poučil eden izmed poslušalcev.

»Seveda ga umije, pa še kako! Ponavadi nese kar v žetanju (káblici) nekaj vode s seboj in »opere« z njo vime vsem kravam, kar jih je v hlevu, prav toliko, da se umazanija omehta in žetar onesnaži. In če je kakšna krava nemirna, ji gre še krmo pokladati, medtem pa postavi žetar na tla, da ga mucek nekoliko obvoha... In če se med molžo krava prestopa, jih dobi v vamp, da se še kaj dlake in prahu v žetar natrosi...«

»I kaj boste! Saj se mleko potem prececi in nesnaga na cedilu ostane!« se je začul glas iz občinstva.

»O vem, da povsod mleko precejate. Ampak na tistem cedilu, ki ga navadno za to uporabljate, ostanejo samo take smeti, ki bi se tudi vam v grlu zataknila. Vsa ostala nesnaga, prah in vsi bacili pa gredo skozenj...!«

»No, pa nam vendar vi povejte, kako naj naše ženske molzejo in mleko precejajo, če za vas mi ničesar prav ne delamo?!«

»Saj sem hotel, pa ste mi vprav vi to preperečili s svojo iznajdbo angleških stranišč v hlevih. Nič ne de, bom pa zdaj:

Rekel sem že, da je treba od molznih krav gnoj večkrat dnevno kidati, jim vsak dan večkrat in zadostno nastljati, ter jih skrbno oštriglji — tako kot ofircskega konja. In kadar gredo ženske molzt, naj le operejo kravam vimena iz tistega žetarja, ki so ga imele do zdaj tudi za molžo in ki je navadno rjast in okrušen, pološčen lonec brez ročaja, ki se je utrgal nekoč, ko ste imeli Sivko, ki je med molžo brcala... Če je katera od krav zares nesnažna, naj se vam ne toži, porabiti zanjo nekaj več kot žlico vode. In ko je vime čisto, oprano, naj vzame ženska, ki molze, snažno cunj — pa ne morda tiste, s katero celo leto briše v kuhinji lonce — in kravi vime otete. Nato naj si gre še sama umiti roke — da, da, le nikar ne zmajujete z glavami! — in šele zdaj naj prinese v hlev žetar za molžo, in sicer tak, kakršne ima v zalogi

Mlekarska zadruga v Naklem ali pa trgovine z mlekarskimi potrebščinami. In ko je mleko pomolzeno, ga ne puščajte v hlevu, temveč ga odnesite čimprej ven. Precejajte pa le tako, da čez cedilo položite čisto, vsakokrat sveže oprano plateno krpo. Precejeno mleko postavite nato v hladen prostor, kamor ne morejo ne mačke, ne miši, dokler ga ne oddaste.«

»Gospod, nič ne rečemo, da niste lepo povedali, ampak tako lahko delajo kvečjemu na kakšni šoli. In kmetih pa ni časa za take ceremonije in tudi spleča se to ne!« Tako sem zvedel, ko sem nehal.

»A tako, ne spleča se?; Kaj pa boste na tole rekli: Pred nekaj leti, ko je bilo mleko težko prodati, sem poznal kmeta, ki je imel vedno premalo mleka za številne odjemalce. Pa sem ga povprašal, kako je to mogoče, ko vendar vsi sosedje tožijo, da jim mleko ostaja.

Tega so sami krivi! Naj delajo tako kot jaz, pa jim ne bo!

Kako pa delate vi, če smem vašo skrivnost zvedeti?

Oh, nič posebnega! Samo pazim, da je mleko snažno pomolzeno in strankam dostavljeno v snažnih posodah, ki jih umivamo vedno takoj, ko se naša mlekariča vrne domov, nato pa obesimo z odprtiniami navzdol, da se odcedijo. Vsako stranko, ki od nas jemlje mleko, povabim nekolikokrat na obisk, jim pokažem hlev in ves naš dom. Ker vidijo vedno, da je vse pri nas kolikor toliko snažno in da skrbimo, da krave pripuščamo tako, da imamo približno vse leto enako mleka, s katerim lahko svoje odjemalce postrežemo ne le poleti, temveč tudi pozimi, ko ga drugi nimajo — vse to prinese svoj delež k temu, da bi lahko oddajali mleka, kolikor bi ga imeli...»

Pa ga od sosedov vzemite!

Sem že poskušal — pa ne smem! Vsi naši odjemalci hočejo izrecno naše mleko, ker — tako pravijo — vedo, da ga smejo tudi surovega brez skrbi piti, od drugih pa je še prekuhan slab... Pa še nekaj je. Našo punčko, ki vozi mleko, imajo stranke rade, ker, »ker nič po mleku ne diši!«; kakšna druga pa misli, da se mlekariči ni treba toliko ali pa še bolj umivati kot pisarniškim gospodičnam, ki vse leto nikoli ne stopijo v hlev...«

V vsako hišo »Domoljuba!

Spomladansko čiščenje v naših domovih

Letošnja mrzla pomlad je zadržala tudi vsakoletno splošno pospravljanje po naših kmečkih domovih. Gospodinje so čakale, da se vreme ustali, da postane sonce topleje in da bo zato šlo tudi delo s pospravljanjem laže in hitreje od rok.

Kajti ni prijetno, če nas ob spomladanskem urejanju domačije preseneti slabo vreme: beljenje in slikanje sob se zavleče, ker se stene počasi sušijo, za hišno opravo in vse kar smo znosili ob tej priliki pod milo nebo, je škoda, če je izpostavljeno dežju, pa tudi za ljudi ni niti prijetno niti zdravo, če je slabo vreme v dneh, ko je vse v hiši narobe, in se nimajo kam dati.

Ker smo končno medna vendarle pričakali nekoliko bolj stalno in toplo vreme, bo veliko spomladansko čiščenje prva skrb vseh naših gospodinj — pa tudi gospodarjev.

Spomladansko čiščenje obsega ne le temeljito osnaženje in obnovitev vseh prostorov in oprave, temveč tudi prezračenje vse posteljnine, obleke, perila in tudi shramb za te stvari.

Ker smo končno menda vendarle prikar pa ostane v sobah, dobro umijemo ali kakor koli očistimo, a omare, predale in podobno pustimo odprto, da se dobro prezračijo in osuši od zimske vlage.

Najbolje je, če gospodinja in sploh domače ženstvo prezračijo in nato uredi notranjost omar in predalov že kak dan pred splošnim čiščenjem, tako da je potem treba umiti in očistiti le zunanost.

Medtem ko moški belijo in preslikavajo sobe, naj gospodinja vso posteljnino prezračijo nekje na sončnem prostoru na vrtu. S pernic in blazin odstranimo prevleke, da jih more sonce pregreti. Večkrat čez dan jih prefresimo in vsakokrat obrnemo na drugo stran. Zaradi tega se perje v pernicaх zmehča in zrahlja. Predolgo pa pernice ne smemo pustiti na soncu. Zadostuje nekaj ur — nato jih zanesemo v senco.

Tudi obleka, ki je bila vso zimo natrpna v omarah in skrinjah, potrebuje sončnih žarkov in svežega zraka. To delo pa izvršimo rajši ali pred, ali po splošnem čiščenju, ker je takrat itak drugega dela preveč in skoraj tudi nimamo kje

razobesiti obleke, ne da bi bila v nevarnosti, da se oprashi ali zamaže. Prav tako moramo spomladi, bodisi ob času splošnega pospravljanja, bodisi takoj za tem, temeljito oprati vse prte in podobno. Bele tkanine po pranju razgrnemo po travi na močnem soncu in jih od časa do časa škropimo z vodo. To lahko delajo tudi otroci. Tako belimo tkanine, posebno platnene dan ali dva, nato pa jih spet preperemo in osušimo ter zlikamo.

Ob splošnem spomladanskem čiščenju se ne smemo omejiti samo na hišo, temveč moramo napraviti čistoto in red tudi v hlevih, shrambah, kletih itd. To bi morala biti gospodarjeva skrb in če se sam ne spomni, naj ga na to delo opozori skrbna gospodinja. V hlevih prebelimo stene in strop, umijemo okna, osnažimo in pobelimo jasli ali korita, sploh vso notranjost in vso opremo hlevov, svinjakov, kurnikov itd. Temeljito beljenje pomeni tudi razkužitev teh prostorov raznih kužnih kali in zalege mrčesa, česar ne smemo pozabiti ali podcenjevati.

Tudi v kletih in shrambah napravimo red. Z beljenjem povečamo trajnost lesenih delov, z zračenjem pa se branimo plesni in zatohlosti. V snažnih, vsako pomlad prebeljenih in zadosti prezračenih kletih ostanejo pridelki zdravi, medtem ko v zatohlih, vlažnih kletih dobijo zatohel okus in mnogo prej segnijo ali pa se pokvarijo. Pri čiščenju kleti ne izpustimo nobenega kota, vse lesene dele znesemo na zrak, jih očistimo in pustimo na soncu do večera, okna in vrata pa ves dan pustimo odprta. Tako moramo očistiti vsaj vsako leto enkrat vse shrambe in kleti. Ne izgovarjajmo se, da nimamo časa za to. Več kot zamujeni čas je vredna škoda, katere se ubranimo na kletni opravi in shrankih.

In če obidem z ostrim očesom domače dvorišče, bomo našli še mnogo drugih stvari, ki jih je treba spraviti v red zdajle spomladi, preden se prične košnja.

Tu in tam ležijo po dvorišču razni predmeti, orodje, kosi lesa, kamenje in še marsikaj, kar ni za dvorišče, temveč za shrambo ali smetišče. Zato je prav, če vzamemo na tak obhod s seboj otroke,

ki sproti odnašajo vsako stvar na svoje mesto, nerabne predmete pa v koških na smetišče ali v drvarnico.

Pripominjamo, da je pri vsaki hiši potreben poseben prostor, kamor odlagamo stare, nerabne kovinske predmete in spet poseben prostor (bolje: posoda) za razbito steklenino. Vprav v zadnjih časih smo se lahko prepričali, kako drago se lahko proda staro železje. Tudi steklenino lahko dobro prodamo, dočim jo ne moremo nikamor vreči, ne da bi bila nevarna, kajti steklo ne sprhni in ne se-gnije, pa se lahko še čez leta in leta kdo obreže obenj. Torej: kovin in stekla ne mečimo na smetišče, niti v potok, še manj na kompost, temveč shranjujmo na do-ločenem mestu!

Pri takih obhodih in urejevanjih bo-mo spoznali tudi, ali bi morda ne bilo prav, če bi sploh malo bolj smiselno in priročno uredili kolarnice, shrambe za orodje itd. Brez stroškov, le malo iznajd-ljivosti in volje do reda je treba, pa se da pri vsaki domačiji shraniti orodje tako, da je spravljeno varno (posebno pred otroci) in da je takoj pri rokah, ka-dar ga potrebujemo. Nekaj klinov po stenah, na katere razvesimo orodje, ne-kaj polic, na katere zložimo drugo, po-sebno razne dele strojev, masti in olja, pa še omara, v katere predale shranimo drobnejše in dražje orodje — in ne bo nam treba iskati vsake stvari pol ure, zamujati pri tem čas in biti v nevarnosti, da se zgodi kaka nesreča samo zaradi na-še nerednosti. Naj navedemo samo en resničen slučaj: Na premožni kmetiji so imeli tudi veliko zbirko mizarskega in drugega orodja. Nekoč se je v hlevu zamotal konj v verigo. Da bi ga bilo mo-goče rešiti, bi bilo potrebno hitro pre-ščipniti verižico konjeveza. Toda čeprav so iskali in premetavali vseprek, ni bilo mogoče nikjer najti nobenih klešč, če-prav so jih imeli pri hiši najmanj deset. Nered pri shranjevanju orodja je gospo-dar drago plačal!

Tudi poljedelsko orodje in stroji, ki jih pri poletnem delu včasih tako na hi-tro potrebujemo, moramo imeti shranje-no na zares priročnem in lahko dostop-nem kraju, toda tam ga moramo tudi za-res vsakokrat sproti shraniti, ko ga ne-hamo uporabljati! Pri spomladanskem či-ščenju in pospravljanju domov uredimo in pregledjmo tudi poljedelsko orodje in stroje, če je vse na svojem mestu in če

število kos, srpov, motik, grabelj, itd., zadošča vsakoletnim potrebam. Če ne, je zdaj zadnji čas, da zalogo izpopolnimo!

Tudi na strehe se ozrimo, ali morda niso potrebne poprav.

Če bomo za spomladansko čiščenje in pospravljanje doma žrtvovali vsaj nekaj dni, bomo prihranili mnogo več zamud čez poletje, razen tega bo prebivanje in delo na naših domovih udobnejše in pri-jetnejše in vsakdo, ki ga bo pot zanesla mimo naše domačije, si bo mislil o nas le najboljše. In tega si vendar vsi že-limo!

KUHINJA

Ocvrti špargelji. Testo napravim, kot za vliste rezance. Šparglje olupim, ope-rem in v slani vodi napol skuham. Ku-hane šparglje odcedim. Ko so odtečeni in osušeni, jih pomakam v zgoraj opisano testo in ocrem na zelo razbeljenem do-brem olju ali na masti. Na mizo jih dam z zelenjavino omako.

Zelenjavina omaka. Različne zelenja-ve kakor: petršilj, zelena, majaron, par peres špinače, drobnjak, timez in malo pora, drobno sesekljam in na surovem maslu oprajim. Posebej napravim na su-rovem maslu bledormeno prežganje, pri-denem mu oprazane zelenjave, po potre-bi zalijem, osolim, dobro zmešam in pu-stim četrte ure vreti. Proti koncu vretja okisam omako s kisom ali z limoninim sokom.

Drobtinična juha. 6 dkg drobtinice pre-pražim na 5 dkg surovem maslu ali na masti. Potem zalijem z juho, ali s krom-pirjevko, ali s kropom osolim in pustim dobro prevreti. Ko juha par minut vre, jo potresem s sesekljanim zelenim pe-teršiljem in zakuham z raztepenim jaj-cem ali z vlitimi rezanci, ali pa jo vlijem na opečene kruhove kocke.

Kupčki iz telečjega mesa. Kos pečene-ga telečjega mesa prav na drobno sesek-ljam ali zmeljem. Sesekljanemu mesu pridenem 3 žlice zrezanih kaper, 4 pre-tlačene sardele, celo sesekljano čebulo in zelenega petršilja, sesekljane limoni-ne lupinice, malo sesekljane timesa in pol v vodi namočene in dobro ožete žem-ljice. Posebej stepem troje jajc s košč-kom surovega masla. V raztepenje prime-šam sesekljano zelenjavo. Nato obliku-jem iz mešanice majhne kupčke, jih po-valjam v drobtinicah. Vsakemu posamez-

nemu kupčku vtaknem korenino peteršilja, da izgledajo kot zarebernice ter jih na obeh straneh lepo rumeno zapečem. Te kupčke dam na kaki zelenjavi kakor špinača ali koleraba na mizo. Lahko jih pa tudi s solato serviram. Ali polite z zavreto kislo smetano dam na mizo.

Krompir kot zelenjava. V razbeljeno mast ali surovo maslo pridenem tričetrt kg krompirja, 1 korenino petršilja, pol

čebule, 1 korenino zelene in sesekljam zelen peteršilj. Krompir in koreninice razrežem na majhne kose. Te snovi pražim toliko časa, da se zmehčajo. Potem zalijem s kropom v toliko, da ta zelenjad pokriva. Vreti pustim dobre pol ure. Nazadnje okisam z limoninim sokom in potreseem dobro s parmezanom ter dobro premešam. Tak krompir dam kot prikuho ali pa kot samostojno jed na mizo.

GOSPODARSKE VESTI

ŽIVINA

Kranj. Na rednem ponedeljskem sejmu dne 27. maja so bile cene živine sledeče: voli I. vrste 9,25, II. vrste 8,50, III. vrste 7 din; telice I. vrste 9, II. vrste 8, III. vrste 7; krave I. vrste 7,50, II. vrste 7, III. vrste 6; teleta I. vrste 8,50, II. vrste 7,50; prašiči špeharji 12—15,50, pršutarji 11—11,50 din za kg žive teže. Surove kože goveje 12—14 din, telečje 20, svinjske 6—10 din za kg. Na sejmu so prignali 34 volov (prodali 21), 18 krav (7), 10 telet (10) in 150 prašičev (76).

Kočevje. Na sejmu v Koprivniku dne 14. maja so plačevali kupci živino takole: voli I. vrste 8 din, II. vrste 7; junici I. vrste 7, II. vrste 6; telice I. vrste 6,50, II. vrste 5,50; krave I. vrste 6, II. vrste 5; teleta I. vrste 8, I. vrste 9 din za kg žive teže.

Metlika. Na semanji dan 14. maja je dosegla živina v Metliki (mestu) naslednje cene: voli I. vrste 7—7,50, II. vrste 6—6,50, III. vrste 6 din; junici in telice I. vrste 6,50, II. vrste 5,50, III. vrste 5; krave I. vrste 6—6,50, II. vrste 5,50, III. vrste 4,50 vse za 1 kg žive teže. Prašiči 8—10 tednov stari 170—200 din komad, 7—10 mesecev stari 300—450 din komad.

Zagorje ob Savi. Dne 14. maja so imeli sejem, na katerem so prodajali živino takole: voli I. vrste 9 din, II. vrste 7—8, III. vrste 6,50; telice I. vrste 9, II. vrste 8, III. 7; krave I. vrste 6, II. vrste 5, III. vrste 4; biki za meso 5,50 do 8 din; telice za pleme na čez 2500 do 3500 din, krave za pleme 3000 do 3600 din. Svinje za pleme par 300 din.

Maribor. Na svinjskem sejmu dne 24. maja so dosegli prašiči te cene: 3 do 6 tednov stari komad 90—120 din, tednov 150—170, 3—4 mesece 190—350, 5—7 me-

secev 390—450, 8—10 mesecev 480—570, 1 leto 820—910 din komad. Na vago 1 kg žive teže. 9,50—10,50, 1 kg mrtve teže 12—15 din.

Celje. Po podatkih od 15. maja so bile cene živine v okraju naslednje: voli I. vrste 8, II. vrste 7, III. vrste 6—7; telice I. vrste 7—8, II. vrste 6—7, III. vrste 5,50—6; krave I. vrste 7, II. vrste 6, III. vrste 5; teleta I. vrste 10, II. vrste 8—9, prašiči špeharji 15, pršutarji 11—13 din za kg žive teže. Surove kože goveje 16—18, telečje 17—20, svinjske 10—12 din za kg.

Konjice. Poročajo, da so se sukale cene živine v maju takole v konjiškem okraju: voli I. vrste 9 din, II. 7—8, III. 5—7; telice I. vrste 8, II. 7, III. 6; krave I. vrste 7, II. 6, III. 4—5; teleta I. vrste 8, II. vrste 6; prašiči špeharji 10, pršutarji 9 din za kg žive teže. Surove kože goveje 14, telečje 18, svinjske 12 din za kg.

Slovenji Gradec. Po poročilu od 20. maja so bile cene živine v mestu naslednje: voli I. vrste 6,50—7, II. 5—6, III. 4—4,50; telice I. vrste 6, II. 5, III. 4; krave I. vrste 5, II. 4, III. 3; teleta I. vrste 7, II. vrste 6; prašiči pršutarji 8—11 din za kg žive teže.

Ptuj. Na sejmu dne 21. maja je dosegla živina sledeče cene: voli I. vrste 7, II. vrste 5—6, III. vrste 4 din; telice I. vrste 7,50, II. 6,50, III. 5,50; krave I. vrste 7, II. 5—6, III. 3,50—4; junici I. vrste 6,50, II. 5,50, III. 4,75; vse za 1 kg žive teže. Konje so prodajali od 800 do 6000 din po kakovosti, žrebeta pa 1000 do 2700 din. Na sejmu so prignali skupaj 805 komadov živine, prodali pa 307 glav. Na svinjskem sejmu naslednji dan so imeli prašiči te cene: debele svinje 11,50 do 11,75 din, pršutarji 10—11, plemenske svinje 9 din za kg žive teže. Prasci 6 do 12 tednov stari 70 do 150 din komad.

CENE

Kranj. Pšenica kg 2.75 din, ječmen 2.50, rž 2.50, koruza 2.40, oves 2.50, fižol 6—8, krompir 2.25, lucerna za krmo 1.60 do 1.75, seno 1.25—1.50, slama 0.75 din. Cene moke: pšenična moka kg 4.75 din, koruzna 3.50, ržena 3.75 do 4.50, ajdova 3.75 do 7.50, koruzni zдроб 3.75 din. Cene mesa: govedina 16 din, svinjina 18—20 din za kg, suha slanina 24, svinjska mast 22—24; čisti med 22—24, volna neoprana 24—28, oprana 34—38 din; mleko liter 2.25—2.50, surovo maslo kg 38—42, drva 1 prm 115—125 din.

Celje. Pšenica 1 kg 2.80, ječmen 2.40, rž 2.40, oves 2.30, koruza 2.50, fižol 5—6, krompir 2—2.25, lucerna 1.20, seno 1.20, slama 0.60 din; cene moke: pšenična 4.70 do 4.75, koruzna 3, ajdova 5 din; meso govedina 15—16, svinjina 19—20, slanina 20, svinjska mast 22; med 20, mleko liter 2 din; surovo maslo kg 30—32, drva 1 prm 75 din.

Maribor. Podatki od 25. maja 1940: Žito: Pšenica kg 2.50, ječmen 2.50, koruza 2.25—2.50, oves 2.50, proso 3.3.50, rž 2.50, fižol 6—8, ajda 2, grah 12, konoplje 9—10 din. Meso: goveje 10—16, telečje 10—16, svinjsko 16—20 din kg, svinjska mast 20—22, prekajena slanina 19—25 din. Moka: pšenična 00 din 4.50—5.25 din, št. 2 din 3.75 do 4, št. 4 din 3.75—3.90, št. 5 din 3.50—3.75, št. 6 din 3.25—3.50, št. 7 din 2.75—3.25; ajdova moka 4—5.50, ržena moka 3—3.50, otrobi koruzni 1.25 do 1.75, pšenični 1.50—2, zдроб koruzni 3—4, pšenični 4.50 do 5 din za kg.

SEJMI

10. junija: živ. Vinica pri Črnomlju, živ. in kram. Žužemberk, Lož, svinj. Središče, živ. in kram. Pilštajn. — 11. junija: živ. in kram. Kamnik, svinj. Ormož, konj. in gov. Maribor, svinj. Dol. Lendava. — 12. junija: živ. in kram. Gor. Planina na Kalu (Postojn. okraj), svinj. Celje, Ptuj, Trbovlje. — 13. junija: živ. in kram. Žiri, živ. Lesce, živ. in kram. Trebnje, Zdenska vas pri Sv. Antonu, živ. in kram. Žalec, kram., gov. in svinj. Brežice, živ. in kram. Kozje, živ. Mala Nedelja, živ. in kram. Št. Janž pri Dravogradu Žigarski vrh n. Sevnico, svinj. Turnišče. — 14. junija: svinj. in drobn. Maribor. — 15. junija: živ. in kram. Dob. pri Kamniku, Kočevje, št. Vid pri Silični, svinj. Brežice, Celje, Trbovlje, živ. in kram. Dravograd, Mozirje, Planina pri Jelšah, tržni dan za živila in prašiče Trbovlje.

Veterinarski nasveti

Ali je krava, ki kašlja, še za pleme? Imate starejšo kravo, ki je sicer še pri mesu, a stalno kašlja. Ne veste, ali bi kravo dali mesarju, ali bi jo obdržali še naprej za pleme. — Točen odgovor bi lahko dobili le v slučaju, da strokovnjak pregleda kravo. Na splošno ni priporočljivo puščati bolehnih živine za pleme, še posebej ne, če je mogoče kašelj krave na tuberkulozni osnovi. Če je razen tega krava že precej v letih ter ne računate več na njene potomce, je za vas najboljše, da kravo vnovčite sedaj, ko lahko za njo še nekaj izkupite, dočim v slučaju, da se ji stanje poslabša, ne boste mogli več doseči sedanjega cene.

Krava ima uši. Vaša krava se je neke nalezla uši, katerih nikakor ne morete odpraviti. Poskušali ste s tobačnim izvlečkom, a tudi brezuspešno. Želite zanesljivega sredstva za odpravo uši. — Sredstev proti ušem je več, le ravnati z njimi je treba pravilno. Pri zatiranju uši je treba imeti pred očmi dvoje: 1. da so na živali razen uši tudi gnide, ki jih je teže ubiti in drugič, da je tudi okolica okužena živali polna uši. Z ozirom na to, se morate lotiti uši po nekem načrtu, približno takole: v apoteki kupite kreolina, od katerega vlijete 30 dkg na 10 litrov tople vode. S to raztopino temeljito operite vso kravo od repa do glave in nog, kar izvršite na toplem prostoru. Po kopeli kravo dobro osušite. Ležišče krave temeljito očistite, steljo sežgite, pod, jaslji in vso okolico pa polijte z vrelim lugom in eventualnim ostankom kreolinske razstopine. Pribor za čiščenje krave namočite v kreolinski razstopini in ga pustite v njej nekaj ur. Čez tri dni ponovite isti postopek, da ubijete iz gnid novo izlezene uši. Čim temeljiteje boste opravili kopel in ostalo čiščenje, toliko manjkrat vam bo treba ponavljati isti postopek.

PRAVNI NASVETI

Dvojno vračunanje vojaške službe za pokojnino. C. F. Ker ste bolj slabotnega zdravja, nameravate prositi za pokojnino. V državno službo ste vstopili leta 1921. Pred tem ste pa bili vso vojno dobo pri vojaki. Vprašate, ali se vam bodo res vojaška leta dvojno računala, kakor vam to pripovedujejo vaši prijatelji. — Vaši prijatelji se motijo, ako vam kaj takega pripovedujejo. Le če bi bili vi pred

nastopom vojaške službe vstopili v državno službo in bi bili kot državni uslužbenec za časa vojne vojak, bi se vam za pokojnino vojna leta računala dvojno. Tako se vam bo pa vojaška služba računala le v dejanskem trajanju, pa še od te se vam bo odbilo dve leti na račun kadrovskega roka.

Težko vračanje posojila. Amerikanec: Dolžnik vam je pred pričami priznal svoj dolg. Poleg je bila tudi njegova žena, ki je izjavila, naj dolg le mož plača, ona, ki je od moža prevzela ob poroki posestvo, pa da ni dolžna plačati. Vprašate, če je žena plačnica za možev dolg in če ni, ali lahko zarubite možovo delo odnosno zaslužek na tem posestvu. Le če dokažete, da je mož napravil dolg pri vas za svoje posestvo, to je, če je denar porabil v korist posestva, in če dokažete, da je žena ob prevzemu posestva od moža vedela za ta obstoječi dolg, potem je žena dolžna ta dolg plačati, sicer pa ne. Mož, ki dela na posestvu žene, dela pač le za oskrbo. Drugega zaslužka pri tem nima. Te oskrbe ne morete zarubiti za dolg. Tudi ne morete dolžnika prisiliti, da vam odsluži dolg z delom. Lahko se pa z lepa dogovorite, da bo svoj dolg odslužil.

Neurejena meja v gozdu. D. M. Ž.: Pred nekaj leti ste kupili gozdno parcelo, pri kateri ste ugotovili, da so vse meje zmedene. Razen enega so vsi mejaši pristali na to, da določijo mejo državni zemljemerec po mapi. Vprašate, kako bi ga k temu prisilili. — Zemljemerec lahko odmeri mejo, če so vsi mejaši sporazumni, sicer pa ne. V takem primeru vam preostane edinole pot na sodišče. Predlagajte pri domačem okrajnem sodišču, da se določi sedaj sporna odnosno nepoznavna meja. Sodišče bo pozvalo nasprotnika najprej k sodišču zaradi morebitne poravnave. Če do take poravnave na sodišču le ne bi prišlo, bo sodnik odredil narok na licu mesta ter bo po zaslišanju prič in morda tudi zvedenca-zemljemerca določil novo mejo.

Babica. D. L. Babice lahko postanejo žene in dekleta, ki dovršijo z uspehom babiško šolo. Ta šola traja 18 mesecev in se začne v Ljubljani vsako drugo jesen. Podrobna pojasnila dobite pri vodstvu šole v ženski bolnišnici v Ljubljani.

Nove steze po gozdu. A. O. Ž. Nihče nima pravice po vašem gozdu delati novih steza, tudi tihotapej ne. Če kljub prepovedi ne bodo prenehali hoditi po va-

šem gozdu, jih boste mogli pač le s tožbo prisiliti, da bodo vašo prepoved upoštevali. Seveda, če so to osebe, ki nič nimajo, potem bo za vas manjša škoda, ki jo delajo s hojo po gozdu, kakor pa, če bi vam nastali pravdni stroški, ki bi se izkazali kot neizterljivi.

Meja. N. D. Že 29 let imate parcelo, ki jo je vaš prednik imel 15 let. Ves čas uživate to parcelo tako, kot jo je užival vaš prednik in je ta to mejo pri prodaji tudi sam pokazal. Sedanji mejaš pa je začel trditi, da sedanja meja ni mapna meja in hoče, da se meja določi tako, kot je zarisana v mapi in vam grozi s tožbo. — Mejaš sme zahtevati, da se znova določi meja, če je postala sporna ali jo ni več spoznati. Potem bo sodišče določilo mejo po zadnjem mirnem uživanju. Če bi ta nova meja enemu ali drugemu mejašu vzela več sveta, katerega vrednost bi presegala din 500, potem lahko prizadeta stranka vloži lastninsko tožbo za sporni svet. Zgolj zahtevi, da naj se meja, ki doslej sploh ni bila sporna, odmeri po mapi, sodišče ne bo ugodilo.

Odstopljena terjatev. P. C. O. Brat lahko odstopi bratu terjatev in ni potrebno, da bi bil o tem odstopu napravljen notarski zapis. Čim je dolžnik obveščen o izvršenem odstopu terjatve, je dolžan, da jo plača ob zapadlosti novemu upniku. — Če je med pravdo brat umrl in ni imel odvetnika kot zastopnika, potem se pravno postopanje prekine. Pri zapuščinskem sodišču izposlujete kot zakoniti dedič, da se postavi skrbnik bratovi ležeči zapuščini in bo ta skrbnik nato predlagal nadaljevanje pravde.

Trikratno zavarovanje? A. B. G. Iz vašega popisa ni moči razbrati, katero zavarovanje je vaš medtem že umrl mož veljavno sklenil. Mogoče je tudi to, da se je z dvema ali tudi celo s tremi zavarovalnicami veljavno zavezal. Svetujemo vam, da čim prej greste z vsemi dopisi, ki jih imate, odnosno ste jih medtem prejeli od zavarovalnice, na uradni dan k sodišču in vprašate sodnika za svet. Saj gre za koristi nedoletnih otrok.

Delno izplačilo dote. P. G. S. Sinu, ki se je poročil v drugo famo, ste dali na račun za doto nekaj denarja in to pred pričami in je sin dal tudi potrdilo. — Vprašate, če bo mogel ta sin ob izročitvi posestva od vas zahtevati celo doto kakor jo bodo dobili drugi otroci. — Vsi otroci imajo enako tedno pravico in vsak otrok mora po smrti staršev prejeti vsaj svoj nujni delež. Toraj, ne ob izročitvi posestva, ampak po vaši smrti bo smel vaš sedaj delno odpravljen sin zahtevati od dediča dopolnitev nujnega deleža. Vpoštevalo se bo seveda to, kar ste mu že sedaj izročili.